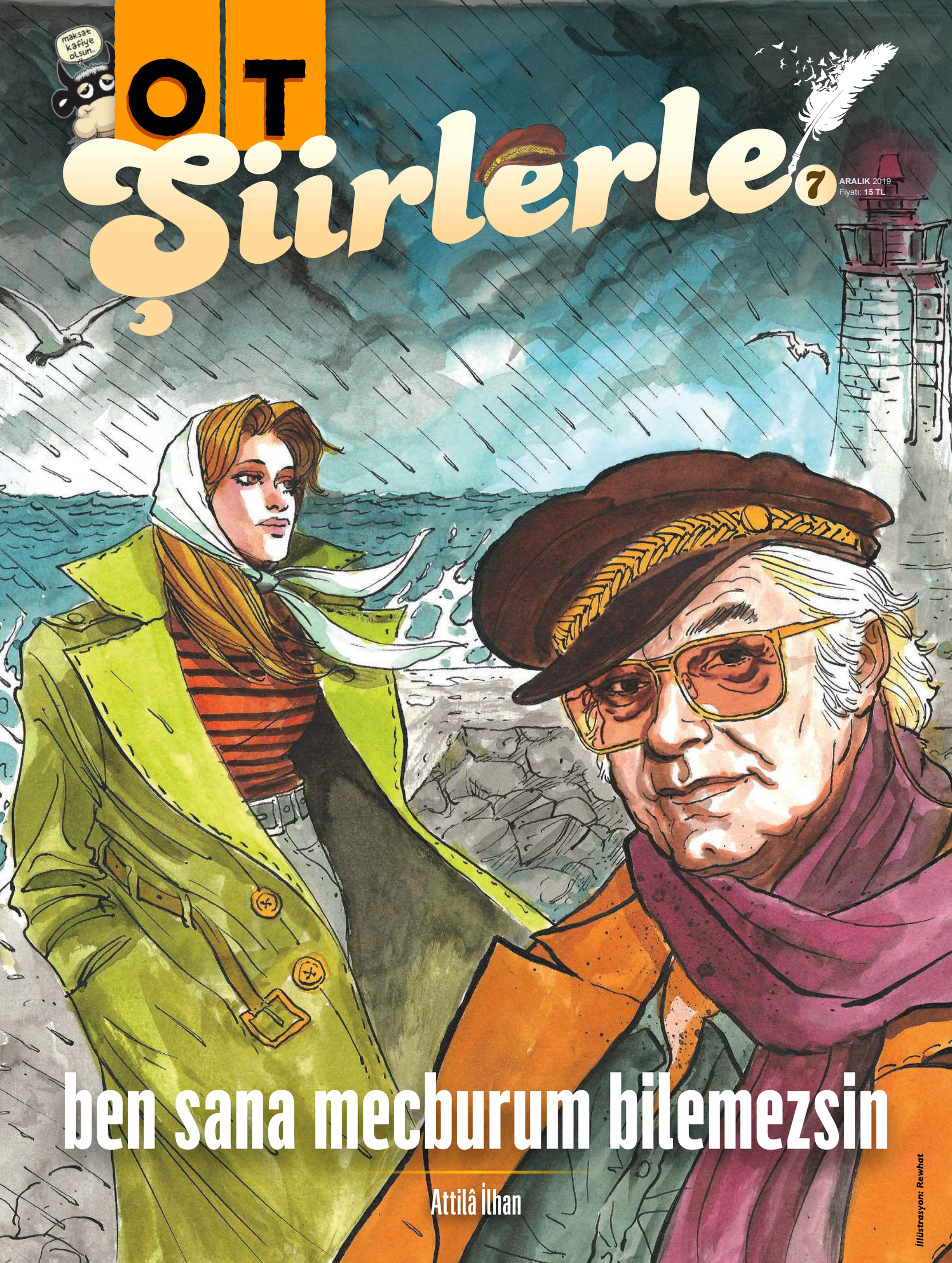

OT Şiirlerle

7
ARALIK 2019
Fiyatı: 15 TL

ben sana mecburum bilemezsin

Attilâ İlhan

İllüstrasyon: Rewhat

OT Çizgi Roman

OT ÖZEL ARALIK 2019 **Sayı: 07** - Kültür Sanat, Çizgi Öykü ve Mizah Dergisi **İmtiyaz Sahibi ve Yayıncı:** MEDU YAYINCILIK TİC. LTD. ŞTİ.
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Hakan Unudulmaz **Satış ve Pazarlama Direktörü:** Hakan Unudulmaz **Reklam:** otdergisireklam@gmail.com **www.otdergi.com**

Adres: Teşvikiye Mah. Akkavak Sok. Karahan Apt. No: 17 Kat: 2 D: 7 Şişli / İSTANBUL Tel: (0212) 274 33 54

OT'ta yayımlanan tüm yazı, çizim, espri ve karakterlerin yayın hakları saklıdır. Yayınevi, yazar ve çizerin yazılı izni alınmaksızın hiçbir yazılı, basılı ve görsel yayın organında ve sanal ortamda kullanılamaz.

ISSN 2149-5947

Elinde deriden mini çanta, başında hep yan yatırılmış kaptan kasketi, sırtından çıkarmadığı kolları kıvrılmış bluejean mont, duygusunu açığa vermeyen uzaklara bakışıyla Attila İlhan...

BEN SANA MECBURUM BİLEMEZSİN... YA DA MERAKLISI İÇİN ATTİLA İLHAN

Lise yıllarımdan itibaren edebiyata tutkuyla âşık olmamın bir sebebinin de kendisi olduğunu Attila İlhan'a söyleyemedim. Elinde deriden mini çanta, başında hep yan yatırılmış kaptan kasketi, sırtından çıkarmadığı kolları kıvrılmış bluejean mont, duygusunu açığa vermeyen uzaklara bakışıyla Attila İlhan. Onu neredeyse her hafta görür olmuştum. Bu her karşılaşmada yanına gidip selam vermek ve lise yıllarımda alevlenen aşkımdan söz açmak isterdim. Fakat o her seferinde asıl kendi buluşunun peşine düşmüş şair edasıyla benliğinin merkezine çekilir, görüyorsunuz birazdan ekranda söyleyeceklerimi berraklaştırmaya çalışıyorum, şu an savunmasız bir kuş gibiyim, sesinizi bile duyacak mecalim yok demek ister gibiydi. İnsan yıllar geçince kafasında hep bir dert taşıyan insanların farkında olmadan dünyayla aralarına bir koruma perdesi çektiklerini daha net görüyor.

Konya-Bozkır Lisesi'nde okuyordum. Son sınıfta edebiyat hocamız Mehmet Ali Özeralp, ders sonuna doğru, "İçinizde bugünkü edebiyata ilgi duyanlar varsa şu yazar ve şairleri okuyabilirler" diyor ve kendince tahtaya bazı isimleri yazıyordu. Bir gün Attila İlhan diye bir isim yazdı. Hem Attila hem İlhan. Ne tuhaf. Ne ilginç. Ne şairane. Ne çekici. Gel gör ki o yılların şartları hemen böylesi bir şaire ve kitaba ulaşmaya imkan vermiyordu. Yine de çok geçmedi ve 1984 yılında ilk fırsatta aldığım Kemal Tahir'in 'Devlet Ana'sı ile Attila İlhan'ın 'Sokaktaki Adam' kitapları oldu. Zamanla öğrendim ki asıl Attila İlhan şairdi. O kitapları hararetle bir bir okuduğumu hatırlıyorum. Ama asıl aklımda şairin kitaplarının sonuna eklediği "Meraklısına" başlığını taşıyan notlar kalmış. Çok ama çok tuhaf hatta bilgiççe bulmuştum bu yöntemi.

İnsanın ilk okuduğu kitaplar onu farkında olmadan kurar mı bilmiyorum. Lise hocamın bir ışık çizgisi gibi önüme bıraktığı yol, zamanla kendiliğinden çatallandı. Kendisinden, bir vesileyle özellikle kendisinden bahsediyordu hep Attila İlhan. Yazdıkları, şiirleri daha adil ve dengeli sosyal bir dünyayı işaretlerken konuşmaları ve tutumları her büyük sanatçıda görülen çelişimlerle çevriliydi sanki. TRT'de çalışmaya başlayınca da, bu kez onunla karşılaşma, birlikte çalışma ortamı doğuverdi. Haftalık bir konuşma programı vardı "Sisler Bulvarı şairinin". Yıllarca hakkını tam vererek doldurduğu söylenebilir ekranı. Hem yakından tanıdığı sinema ve popüler kültür dünyası (Çolpan İlhan, Sadri Alışık mesela) hem de mizacına yakın kitleyle buluşma heyecanı onda popüler öngörüye dönüşmüş gibiydi. Belki derinliğine sormak ve konuşmak için oraya, Divan Pastahanesi'ne gitmek gerekirdi.

Ve çekimler başlıyor. Attila İlhan TRT'de. Stüdyoda konuşmaya başlayacak. O her zaman uzun süren bahçe ve koridor yürüyüşleri bitmiş. Ben de oradayım. Attila İlhan'ı çeken kameralardan birinin başındayım. Uzun Yolların Haydutu, Ömer Haybo, Üçüncü Şahsın Şiiri, Yaraya Tuz Basmak, Zenciler Birbirine Benzemez, Sisler Bulvarı, 2. Yeni Savaşı... İşte karşımda. Bu kez insan ve yazı, kültür ve şiir olmaktan çıkıyor, elektronik bir objeye dönüşüyor. Dev stüdyo kameralarının kaydettiği şair önümdeki monitörde siyah beyaz bir elektronik vaka. Bir duygunun, bir düşüncenin madde değiştirmesi tuhaf. Her jesti, her vurgusu dahası her mesajı ölçüyle kurgulanmış bir edayla, konuşmaya başlıyor. Hayır hayır, konuşmuyor, oynuyor. Yıldızlarda geziyor. İçinde bulunduğu sinema, popüler kültür ve onun kitle ile kurduğu dilde usta... Bu açık ustalıktan herkes kendi payına düşeni alabilirdi. Dileyen romanlarına, isteyen şiirlerine çok merak eden de sorularıyla yanına koşabilirdi. Böylesi toplumsallık çok az görülmüştür bizde.

Bu kez, Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ndeyim. Tıpkı Cemal Süreya'nın yaptığı gibi Cumhuriyet'ten bu yana çıkmış bütün edebiyat ve sanat dergilerini tek tek tarıyor, geçmişten bugüne kendimce bir bilgi ve görgü sürecine giriyorum. Attila İlhan hep var. Dergiler çıkarıyor, onların başına geçiyor, konuşmalar, yazılar, tartışmalar... Kavgacı ve kavgayı seviyor. Atatürkçülük, sosyal realizm, Paris gibi kelime ve kavramlara bağlayan bir Attila İlhan var hep. Hep haklı ve hiç yıkılmıyor. Bu hareketlilik ve tartışmaya açıklık onu erken değerlendirmelerin kıyısına çekse hatta 2. Yeni ile kavgası zihnimde hâlâ bir büyük soru olarak dursa bile bir gece sağanağının sabaha bıraktığı ferahlık da vardı onda hep. Aramıza belki benim aşırı yorumlarımla da yükselen bir duvar örülmeyip konuşma fırsatımız olsaydı bir vesileyle bu soru ve görüşlerimi de aktarırdım ona. Gönlü "çocukları dinleyecek kadar" engindi şüphesiz. Romantizm az borç sayılmaz ayrıca dünyada. "Çocuk, çocuğum..." Ben sana mecburum bunu bilemezsin.

Dileyen romanlarına, isteyen şiirlerine çok merak eden de sorularıyla yanına koşabilirdi Attila İlhan'ın. Böylesi toplumsallık çok az görülmüştür bizde...

elimden tut yoksa düşeceğim
yağmur götürecek beni yoksa beni...
[Yağmur Kaçağı]

Attilâ İlhan
1925-2005

İllüstrasyon: LEVENT GÖNENÇ

HAYDAR ERGÜLEN

ATTİLÂ İLHAN

Abbas Yolcu: Okuyunca bir ömür yolculuk yapma isteği uyandıran yol kitabı (1957). İlk okuduğum Attilâ İlhan kitabı.

Ben Sana Mecburum: Mıh gibi aklımızda tutmamız gereken, Türkçenin en güzel şiirlerinden: "*sevmek kimi zaman rezilce korkuludur*".

Cahit Güçbilmez: Nam-ı diğer Mırç. Şairin ilk Paris serüvenine birlikte atıldığı, romanlarında, şiirlerinde de adı geçen yakın arkadaşı. "İstanbul Ağrısı" şiirinde "*1949 eylülünde birader, mırç ve ben sokaklarında ateşler yaktık*" der.

Çolpan İlhan: Şairin çok sevdiği kız kardeşi. Türk sineması ve tiyatrosunun büyük isimlerinden. Sadri Alışık'ın eşi.

Duvar: Attilâ İlhan'ın ilk şiir kitabı(1948): "*ben bir duvarım hiç güneş görmedim/sen hiç güneş görmemiş bir başka duvar*".

Eski Tüfek: Eski sosyalist ve komünistler için kullanılan kavram. Sözgelimi, eski tüfeklerden Şükran Kurdakul, Attilâ İlhan'ın yakın siyaset arkadaşıdır.

Fedailer Mangası: 1940 Toplumcu Şiir Kuşağına Attilâ İlhan'ın verdiği ad. Mehmed Kemal de "Acılı Kuşak" demiştir.

"Git Başımdan Aysel": *"aysel git başımdan ben sana göre değilim/ ölümüm birden olacak seziyorum/hem kötüyüm karanlığım biraz çirkinim/ aysel git başımdan istemiyorum"*. En bilinen şiirlerinden.

"Gavurdağları'ndan Rivayet": İçinde CHP 1946 Şiir Mükafatında ikinci olan "cebbar oğlu mehemmed" şiirinin de bulunduğu 7 bölümlük şiir, *Duvar*'da.

Hangi...? Attilâ İlhan'ın ilkini 1970'de yazdığı düşünce kitapları bu soruyla başlar: *Hangi Sol? Hangi Batı? Hangi Seks? Hangi Atatürk?*

Istırap: Attilâ İlhan şiirlerinde çokça kullanılan sözcük. "Şahane Serseri" şiirinde "*ben,/çocuklar gibi sevdim/devler gibi ıstırap çektim*" der.

İkinci Yeni: Bu şiiri hem yerden yere vurur, hem de İkinci Yeni'nin imge düzeneğini kendisinin getirdiğini, öncülük ettiğini belirtir.

Jöntürk: Nazım Hikmet'i hapisten kurtarma hareketinin bir parçası olarak Paris'e gitti. "Birader ve Mırç"la İleri Jöntürk hareketinin öncüleri dediler kendilerine.

Kaptan: Selim İleri'nin deyişiyle nam-ı diğer Kaptan. Attilâ İlhan aynı zamanda "Türk şiirinin Kaptanı" olarak da bilinir.

"La Boheme": Devrimciliği, şairliği, düşünürlüğü yanında İstanbul'dan Paris'e, İzmir'e bohem bir yaşantısı da olmuştur.

Maria Missakian: "*yüksekkaldırım'da bir akşam/maria missakian'ı düşündüm/ eğer kendimi bıraksam/yağmur olabilirdim yağardım*" dediği Paris'teki sevgili.

"Ne kadınlar sevdim":*zaten yoktular/yağmur giyerlerdi sonbaharla bir/ azıcık okşasam sanki çocuktular/bıraksam korkudan gözleri sislenir/ne kadınlar sevdim zaten yoktular/böyle bir sevmek görülmemiştir*". Böyle bir şiir de!

Onsekiz: 1940'lı yıllarda, haftalarca gözaltında tutulduğu Sansaryan Hanı'nda kapatıldığı hücrenin numarası olarak hatırlıyor: "*korkudan ihtiyarlayabilir mi/ yirmi yaşında bir insan?*"

Ömer Haybo: Attilâ İlhan'ın roman ve şiir kişilerinden, aynı zamanda yazılarında kullandığı bir ad: "*herkesin gittiği yer onun gitmeyeceği/terazi burcunun kötümser çocuğu/namuslu bıyıkları kirli siyah/ah ömer haybo*".

Paris: Türk şiiri Paris'i onunla sevdi, Paris deyince ilk o akla geldi. "*akşamdı samanyolu patlamıştı/bütün sacre coeur silme akordeon*".

Rubai: "çıktım uzay kapılarından o gece evrene baktım/her yıldız başlıbaşına bir sonsuzluktu/ben ufacıktım/kımıldadıkça nasreddin-I tusi'nin mezarlıklarında/ sisli tülbentleriyle serviler/doydum ölüme/yeniden dünyaya acıktım".("zincirleme rubailer"den)

Sisler Bulvarı: İkinci şiir kitabı(1960). İlk kitabı *Duvar*'la arasında 12 yıl var. "Pia" gibi çok ünlü şiirleri yer alıyor: "*ne olur kim olduğunu bilsem Pia'nın/ ellerini bir tutsam ölsem*".

"Şetaraban": "çok ilerlemişti mevsim su dumanı içindeydik/çalgılar çoktan tükenmişti çığrından çıkmış geceydik/*meclisin akıbetinden zaten endişeliydik/geldiler dağıldı soframız heyecanımız gitti*"("İncesaz"dan)

Tutuklunun Günlüğü:1968-73 arası hepsi İzmir'de yazılmış şiirlerini topladığı kitap: "*dövülmek kanlıdır/dövülmekten de kanlı dövülmek korkusu*".

"Uzak mavi kız": "Ölmek Zamanı" şiirindeki kız: "*uzak mavi kız dalgasız bir su/ah onun yalnızlığı benim yalnızlığım*".

"Üçgen": Üçlü bir aşkın şiiri: "*oğlanla oya sevişirken/yalnızlıkla çarpıştı nevin/ katlanması zor bir işti/arasında dişilikle erkekliğin/tuttu bir hançerle sevişti*".

"**Varsağı":** Yiğitçe bir ağızla, küstah bir edayla söylenen halk şiiri: *"yürü Attilâ ilhan yürü/yaş da yanarsa yanarsa kuru/günü gelir böyle doğru/yazmanın hesabı sorulur*".

Yasak Sevişmek: 1962'de basılan bu kitapta da hem Paris şiirleri hem de koçaklamalar yer alır. En sevdiğim dizelerinden *"bir sendika çıkardım yorgunluğumuzdan/adı üzerinde yorgunlar sendikası/seni üye yazdım henüz tanımadan"* bu kitaptadır.

Zehra Kardelin: *Yağmur Kaçağı*'nda şiiri olan sevgililerden: "*gözlerin iki siyah karanfil gibi/gözlerini alsam yakama taksam/zehra kardelin*".

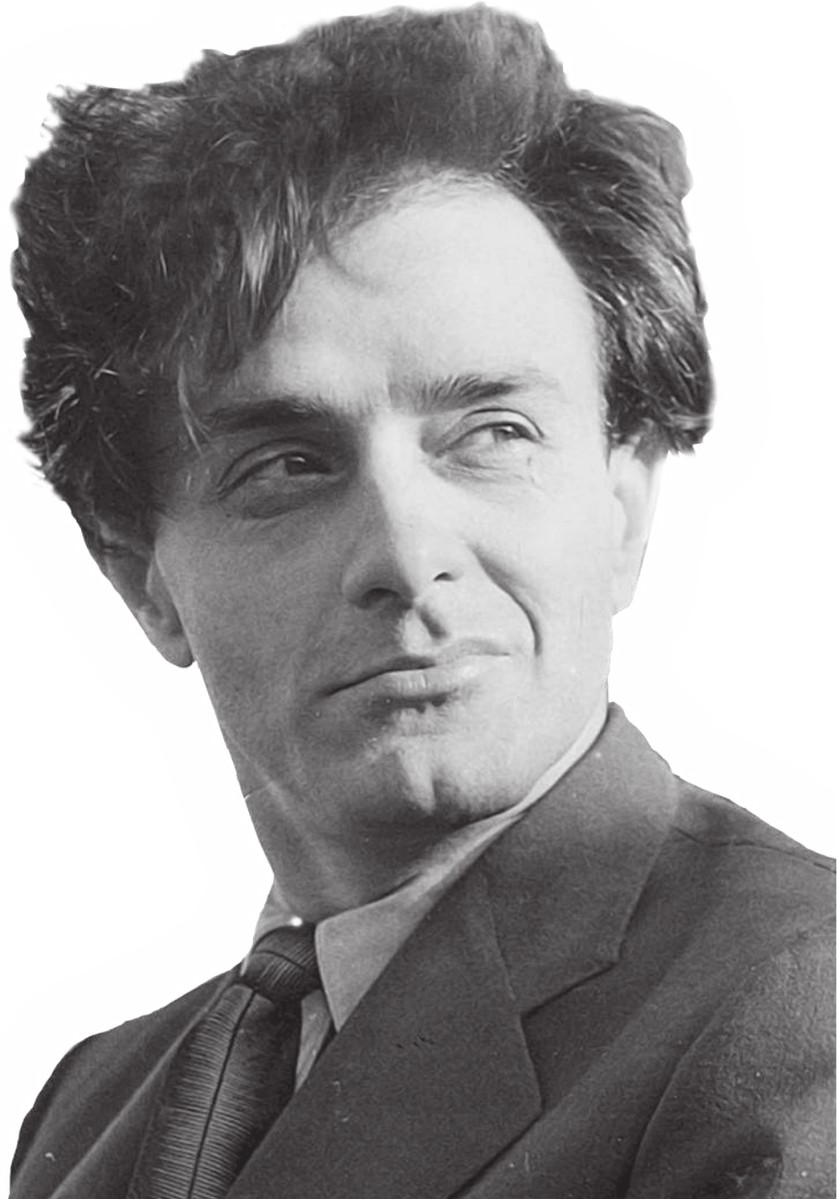

ŞAHANE SERSERİ

"ben çocuklar gibi sevdim
devler gibi ızdırap çektim,,

Yazan: Murat Menteş
Çizen: Hakan Karataş

1980'lerin başı İstanbul..

ATTİLÂ İLHAN'IN KARŞIDAN YÜRÜYEREK YAKLAŞTIĞINI GÖRÜYORUZ...

TAMAM, ÇİZDİM ONU.

ÇOCUKLAR, MERAKIMI CELBETTİ, SİZ NE YAPIYORSUNUZ?

ÇİZGİ-HİKAYE HAZIRLIYORUZ ATTİLÂ BEY. ARKADAŞ ANLATIYOR, BEN DE ÇİZİYORUM.

BRAVO!

MÜHİM İŞ!

BATIDA EDEBİYAT KLASİKLERİNİ, ÇİZGİ ROMANA UYARLADILAR. ÇİZİLİ ANLATILAR İNSANLARIN KİTAPLARLA BAĞINI KUVVETLENDİRİR.

Bir başkasının yaşantısıdır dönüp arkamıza baksak çünkü yaşadıklarımız başkasının yargısına tutsak

KAPTAN! LÜTFEDERSENİZ, SİZİNLE ZAMANDA YOLCULUK YAPSAK?

ELBETTE. SÖYLEŞİRİZ HEM BİRAZ... HAYAT ZAMANDA İZ BIRAKMAZ

1970'LERİN SONUNDA, SİMONE DE BEAUVOIR'YLA GÖRÜŞTÜNÜZ.

EVET. BIÇAĞIN UCU'NU FRANSIZCA YAZIYORDUM. ARKADAŞIMIN ISRARIYLA, SİMONE DE BEAUVOIR'YA POSTALADIK. BİR HAFTA GEÇMEDEN CEVAP GELDİ: "KİTABINIZI OKUDUM, ÇOK ENTERESAN, BULUŞALIM" DİYOR.

CAFE DE MARE

SONRA BİR KAFEDE...

...BULUŞTUK İŞTE.

BU KİTAP FRANSA'DA YAYINLANIR. İLGİ DE UYANDIRIR. ROMANCILIĞINIZDAN ŞÜPHE ETMEYİN. BUNDAN SONRA DA FRANSIZCA YAZIN.

FAKAT SİZ BEAUVOIR'NIN TAVSİYELERİNE UYMADINIZ. NEDEN?

ÇÜNKÜ BİR AKŞAM YÜRÜRKEN AKLIMA 4-5 MISRALIK BİR ŞİİR DÜŞTÜ. BEN ŞİİRİ ÖNCE ZİHNİMDE KURAR, EZBERİMDE TAMAMLAR, SONRA KAĞIDA GEÇİRİRİM.

AHMED ARİF GİBİ?!

EVET AMA DEHŞETLE FARK ETTİM Kİ, AKLIMA DÜŞEN MISRALAR FRANSIZCA. HEMEN TÜRKİYE'YE DÖNMEYE KARAR VERDİM. ROMANI DA YENİDEN TÜRKÇE YAZDIM.

BIÇAĞIN UCU
FENA HALDE LEMAN
SIRTLAN PAYI
PERŞEMBE'DE SABAH EZANLARI
O KARANLIKTA BİZ
ZENCİLER BİRBİRİNE BENZEMEZ
ROMANLARINIZ DA ŞİİRLERİNİZ KADAR İMGELERLE DOLU. BUNA BAYILIYORUM ŞAHSEN.
1946'DAN BERİ ADI BİLİNEN BİR YAZARIM. 1980'LERE DEK GÖRMEZDEN GELİNDİM. SONRASINDA İSE BİRİLERİ BENİ "AŞK ŞAİRİ" SAYDILAR. ŞİİRİMİN TOPLUMCU TARAFI ES GEÇİLDİ. ROMANCILIĞIMIN ÜSTÜNDE DURULMADI.
ROMAN YAZARKEN EN ÇOK NEYE DİKKAT EDERSİNİZ?
DÖNEMLERİ DE, KİŞİLERİ DE, İÇ ÇELİŞKİLERİ VE GELİŞMELERİYLE ELE ALIYORUM. DURAĞAN METAFİZİK FİGÜRLER, İMGELER OLARAK DEĞİL, DEĞİŞKEN VE DİYALEKTİK UNSURLAR OLARAK YANSITIYORUM.
ROMANIN KAPSAMI NE OLMALI?
HER CİDDİ ROMAN, KURTULUŞ SAVAŞI'NI, OSMANLI'NIN MADDİ VE MANEVİ MİRASINI BİR ŞEKİLDE HESABA KATAN BİR GELİŞME SÜRECİNE ÖYLE YA DA BÖYLE TEMAS ETMELİ BENCE.
YOKSA?
KİŞİSEL HİKAYE VEYA RÖPORTAJ OLMAKTAN İLERİYE GİTMEZ.
KESİNLİKLE, ÇÜNKÜ IŞIKLALİMİZİN DOĞUŞU O. MİLLET OLARAK BİZİM MERKEZİ TECRÜBEMİZ. KURTULUŞ SAVAŞI OLMASA, BİZ VAR OLMAYACAKTIK. YA DA SEN MURAT OLMAYACAKTIN, BEN ATTİLÂ. BUNU GÖZARDI EDEBİLİR, AKILDAN ÇIKARABİLİR MİSİN? O ZAMAN ANLATTIĞIN HAYAT, BU ÜLKE İNSANININ HAYATI OLUR MU?
ROMANIN TARİHSEL VE TOPLUMSAL OLMASI ŞART MI CİDDEN? DÖNEMSEL VEYA AKTÜEL VE KİŞİSEL OLSA?
YANİ... KURTULUŞ SAVAŞI'NI HESABA KATMALIYIZ?
TARİHİN, SENİN KÜLTÜRÜN. TARİH BİLMEDEN ROMAN YAZILMAZ. ÇÜNKÜ ROMAN TÜM HAYATI YANSITAN BİR ANLATIDIR. TARİHİN İÇERİSİNDEKİ KÜLTÜREL KAZANIMLARI ROMANDAN ÇIKARIRSAN EĞER, KARAKTERLER DİMDİZLAK KALIR. HİKAYEN ANLAMSAL ZEMİNİNİ KAYBEDER. BUGÜN DE TARİHİN BİR DEVAMI. BUGÜN DE AŞIKLAR 100 YIL ÖNCESİNİN, KARACAOĞLAN'IN, YUNUS'UN ŞİİRLERİNİ SÖYLÜYORSUN.
ROMAN OKUMANIN FAYDASI NEDİR?
ROMAN OKUMAK DÜNYAYI VE HAYATI ANLAMANIN EN TESİRLİ YÖNTEMİDİR. İNSANLARI GEREK TOPLUMSAL, GEREKSE BİREYSEL ANLAMDA DOĞRU DEĞERLENDİRME HASSASİYETİ KAZANDIRIR ROMAN.
BİLİR MİSİNİZ? 22 AĞUSTOS 1922 GÜNÜ MUSTAFA KEMAL, AKŞEHİR'DEKİ ODASINDA REŞAT NURİ'NİN ÇALIKUŞU ROMANINI OKUYORDU. BÜYÜK TAARRUZ'DAN BİRKAÇ GÜN ÖNCE.
ÇALIKUŞU
ŞU BİR ŞEY... MUSTAFA KEMAL'İ BİR ROMAN KAHRAMANI OLARAK SUNDUNUZ. SİZİNLE ONUN ARASINDA BENZERLİKLER VAR SANKİ?
VALLA.. HÜRRİYET VE İSTİKLAL BENİM DE KARAKTERİMDİR...

KAPTAN'IN ŞİİR DEFTERİNDEN YİRMİ DÖRT KARE PERA

Başında kasketi, omzunda uzun atkısı, deri çantası, yeleli saçlarıyla bir masalın içinden geçer gibi yürüyen Attilâ İlhan, Pera'da romantik bir sonbahar yolcusudur.

Vurgunu olduğu sonbaharı camlarda ağlatan, Sisler Bulvarı'nda sararmış yaprakları usulca savrultan, solgun ağaçlarıyla eylülü ürperten, akşamları dağılan sonbahar bulutlarından yalnızlıklar giyinen, titrek dudaklarında sarışın bir kederle korkudan gözleri sislenen kadınları seven Attilâ İlhan, Pera kayıtçılarından biridir.

1. Abanoz Sokağı: Randevuevleri ile Attilâ İlhan şiirlerine girer. Sakızağacı'nın yeni ismi Atıf Yılmaz; Abanoz'un yeni ismi de Halâs'tır. Anlamı, 'kurtuluş'tur. Bu yeni isim, Abanoz Sokağı'nı fuhuştan kurtardığını düşünen yetkililerce 1970'lerde verilir. Abanoz Sokağı, resmi ilk genelevdir. 1908'de İkinci Meşrutiyet ilan edilince, dağınık ve denetimsiz çalışan evler, bir araya getirilir. Şimdi, aynı sokaklardan geçenler, Pera'da aslında çok şey değişmediğini kolayca fark edebilir.

2. Asmalımescit: Burası, bir yanda Rumlar, yeraltı barları, dolmuş durağı, eski Bizans Oteli bir yandan da güzel rakı içen kadınların kadehlerini içli bir şarkıya başlarcasına mikrofon gibi tuttuğu ve hüzünlendikçe güzelleştiği bir yerdir. Kalbinin fotokopisini aşk zannedenler için bir gecelik unutkanlıktır.

3. Aynalıçeşme: Kaptan'ın bekâr odası penceresinden gökyüzü olmak istediğini anladığı mekân, büyük haritaların gizli sokakları gibidir. Pera'dan zaman zaman başrol çalan atak bir figürandır.

4. Büyük Parmakkapı Sokağı: Bir taksi güzergâhı olan bu sokağın taşra meyhanelerini hatırlatan bir havası vardır. Şair, bu sokakta zamanın nasıl aktığını fark edemez.

5. Cumhuriyet Caddesi: Gönderilen kartpostalın üzerindeki resimde yer alan bu cadde, Kaptan'ın her köşebaşında kendisiyle karşılaştığı yerdir.

6. Cihangir: Kaptan'ın şiirlerinde Amerikan Barı ve bir taksinin güzergâhı ile gündeme gelen bu semt; Peralı paralıların 'önce gözden düşür, ucuza kapat, sonra bir gecede Ülker Sokağı'nı temizle, ardından da ulaşılmaz kıl!' förmülü işlettikleri bir değişim, dönüşüm sembolüdür.

7. Galata: Rıhtımındaki eski bir liman kahvesi, feryat eden, sevilmeyen kulesi ve cinayet işlenen köprüsü ile anılır.

8. Galip Dede Caddesi: Attilâ İlhan'ın bir şiir kişisi gibi gördüğü mekândır. Beyoğlu'nda gece hayatının bütün görkemiyle yaşanmaya başlandığı ilk duraktır. Yine bu caddede bulunan Teutonia Kulübü, pazar günleri Nazilerin toplanma mekânıdır.

9. Haliç: Galata, Tophane gibi rıhtımı, ağlayan yaşlı şilebi ile görünürken aynı zamanda denizine dökülen bir avuç kan ile de bir cinayetin şahididir. Ayrıca Mütareke Dönemi'nde içine 'kıpkızıl bir kor düşen' halk, Haliç'te yaşayan Müslümanlardır.

Başında kasketi, omzunda uzun atkısı, deri çantası, yeleli saçlarıyla bir masalın içinden geçer gibi yürüyen Attilâ İlhan, Pera'da romantik bir sonbahar yolcusudur.

10. Hasköy: Bahriye Kahvesi ve müdavimleri ile Birinci Dünya Savaşı ve Mütareke döneminin psikolojisini yansıtır.

11. İstiklâl Caddesi: Bu cadde; ışıklı atmosferi, Büyük Leyla adlı hayat kadının gençliğini tükettiği Tokatlıyan Oteli, sıkıntılı zamanlarda gidilen Baylan Pastanesi ve Alkazar Sineması'yla Kaptan'ın şiirlerinde görünür. Her on yılda bir kimlik değiştiren Pera'nın başkenti, kaldırımsız bu caddenin arka sokakları, can hangi rüyayı çekerse, gözün onu görebileceği kadar kadar renklidir. Gecenin kendi içinde ne kadar çok türü olduğunu, en çok da bu caddenin arka sokakları anlatır. Aşk, bu caddenin arka sokaklarında her cumartesi gece mesaisine kalır. Hüzün, bu caddenin arka sokaklarında, her pazartesi sonsuz bir melâl gibi, ârafta kuşatılmış sonsuz bir özleyiş gibi geçer. Sonrayı bekleyen ânlar, bu caddenin arka sokaklarında yaşamaya küser. Çünkü bu caddenin ara sokaklarında her şey bir geceliktir.

12. Kallavi Sokağı: Attilâ İlhan'ın muhayyel aşkı Belma Sebil'i gördüğü ve oradan geçişini bir esnaf kahvesinde beklediği bu yer, güzel öykülerin kenarında açtığı bir uçurumdur.

13. Kalyoncu Kulluk Sokağı: Attilâ İlhan'ın Beyoğlu'ndan söz ederken olumlu yaklaştığı tek mekândır. İlhan, Beyoğlu'nun bütün kirinden arınmak için Ömer Haybo -kendisi- ile Kalyoncu Kulluk'ta camlarına gün ve namus aydınlığı, yaşama sevinci vurmuş herhangi bir berber

dükkânı önünde buluşmayı teklif eder. Burası şimdi, mekânlarında beyaz ışıklar yandığında; konsomatrislerin kibarlıklarını, inceliklerini bir sonraki geceye dek izne çıkardığı, herkesin bir anda kendisi olduğu, o çok makyajlı, herkesle flört halindeki kadınların, bir anda zil çalmış, okul paydos olmuş gibi kendilerini dışarı attığı, Ankara Rüzgârlı'yla birlikte metrekare başına en çok pavyonun, gece kulübünün, meyhanenin düştüğü sokaktır.

14. Kasımpaşa: Kayıkla Haliç'e geçilen ya da yorgun akşamlarında dolaşılan bir mekândır.

15. Kuledibi: Arka sokaklarındaki Yahudilerle ön plana çıkarılan, eskimiş bir İstanbul fotoğrafıdır.

16. Sıraselviler Caddesi: Maksim Gazinosu, şairin çocukluk arkadaşı Gülşen'in mutsuz evliliğinin acısını alkolle boğmaya çalıştığı caddedir.

17. Şahkulu Sokağı: Attilâ İlhan şiirlerine, yalnızlık, yabancılaşma ve ölüm kavramlarıyla giren, ıslığı uzun süren sokaklardan birdir.

18. Şişhane: Yokuşunda yol alan tramvaylar ve otellerinde uyuyan pavyon kızları ile anılan bir mekândır.

19. Taksim: Harbiye yolu ile hatıraların canlandığı, bir şoförün yapacağı seferin aktarıldığı dizelerin yanı sıra, meydanı, yaşlanmayan çiçekçi çingene kızları, akışan insan seli ile renk ve ışık denizine dönüşen bir eğlence merkezidir. 1980 sonrası oluşan yeni bir arabesk kültürün, kimliksiz değişimin adresidir.

20. Tarlabaşı: Bir yanda arka sokaklarından birinde kaynak yapan bir adam aracılığıyla 1940'ların faşizmini sembolize eden; diğer yanda yoksulluğun ve yalnızlığın gizli bir kefen gibi giyildiği bekâr pansiyonlarından içli şarkıların yükseldiği, yağmurlu akşamüstlerinde karanlık adamların ve adımların sıklaştığı, gece yarılarında ara sokakların kılık değiştirdiği 'öteki' semtlerden biridir. Gündüz görülmeyenlerin gece seyredildiği hafta sonlarında Tarlabaşı; adına eğlenmek denilen alkol, müzik, dans ve seks fiks menülü, üçüncü sınıf bir ganimet, bir yağmadır.

21. Tepebaşı: Bir yanda Emperyal, Royal, Bristol gibi otelleri ve Cumhuriyet Bahçesi'yle evsiz barksız, parasız bir şairin yaşadıklarını yansıtan; diğer yanda Gardenbar meyhanesiyle şairin arkadaşı Gülşen'in mutsuz evliliğinin sıkıntılarından uzaklaşmak için alkole başvurduğu bir mekândır.

22. Tophane: Hapishanedeki bir mahkûmun rıhtımdan hareket eden bir geminin acı sesiyle irkildiği; iskelesindeki sarhoşları ve şirketleri ile dizelere taşınan bıçkın bir semttir.

23. Topraklüle Sokağı: Randevuevleri ve saklı kumarhaneleriyle Abanoz Sokağı'na komşudur. Bu sokak, özellikle hafta sonlarında bağlama sesleriyle derinleşen bir karanlıktır.

24. Yüksek Kaldırım: Kaptan'ın sevdiği kadını, Maria Missakian'ı, düşündüğü, ismini bilmediği bir kadınla bakıştığı ve bir hayat kadının çalıştığı yerdir. Ara sokakları kısa filmlere benzeyen bu yokuş, Pera'nın 'taşralı mektebi'dir.

Çizgilerle Attilâ İlhan Dizeleri

o yeşil fuları boynuna sarma çocuk
gece trenlerine binme
kaybolursun
sokaklarda mızıka çalma çocuk
vurulursun
[Ben Sana Mecburum]

beni de kırdılar belki yalnızdılar
belki onların da çocukluğu yoktu
bütün şarkılara kapalıydılar
bir genç kız değmemişti saçlarına
[ben artık küsüm, Yasak Sevişmek]

ceryanlar kesildi
gözden kayboldu şehir
sanki siyah bir denize batıyor
[sokağa çıkma yasağı, Korkunun Krallığı]

korku yalnızlığın gelişmesidir
[ışık mezarlığı, Korkunun Krallığı]

yaşantın küçüldü mü yaşadım saymayacaksın
bitti sandıkları an yeniden başlayacaksın
[yaş kırktan yukarı, Yasak Sevişmek]

ben sana mecburum
bilemezsin
adını mıh gibi aklımda
tutuyorum
büyüdükçe büyüyor gözlerin
ben sana mecburum
bilemezsin
içimi seninle ısıtıyorum
[Ben Sana Mecburum]

üstüme varma bulutları tutamam
böyle paldır küldür gideceklerdir
gelmezsen fark etmez kimseyi aramam
asıl sevdiklerim içimdekilerdir
onlarla yaşarım eğer yaşarsam
[ölmek yasak, Yasak Sevişmek]

sanmıştık ki ikimiz
yeryüzünde ancak
birbirimiz için varız
ikimiz sanmıştık ki
tek kişilik bir yalnızlığa bile
rahatça sığarız
[Ayrılık Sevdaya Dahil]

sen benim hiçbir şeyimsin
yazdıklarımdan çok daha az
hiç kimse misin bilmem ki nesin
lüzumundan fazla beyaz
[sen benim hiçbir şeyimsin, Bela Çiçeği]

gözlerin gözlerime değince
felaketim olurdu ağlardım
beni sevmiyordun bilirdim
bir sevdiğin vardı duyardım
çöp gibi bir oğlan ipince
hayırsızın biriydi fikrimce
ne vakit karşımda görsem
öldüreceğimden korkardım
[üçüncü şahsın şiiri, Yağmur Kaçağı]

ne olur kim olduğunu bilsem pia'nın
ellerini bir tutsam ölsem
[pia, Sisler Bulvarı]

yalnızlık sinsi hastalık
sansar gibi sessiz seyreder
nereden vuracağı anlaşılmaz
ne aşısı bulunur ne serumu
kurtulma ümidi az
[mart, akşamüstü / Korkunun Krallığı]

haliç'te bir vapuru vurdular dört kişi
demirlemişti eli kolu bağlıydı ağlıyordu
dört bıçak çekip vurdular dört kişi
yemyeşil bir ay gökte dağılıyordu
[cinayet saati / Sisler Bulvarı]

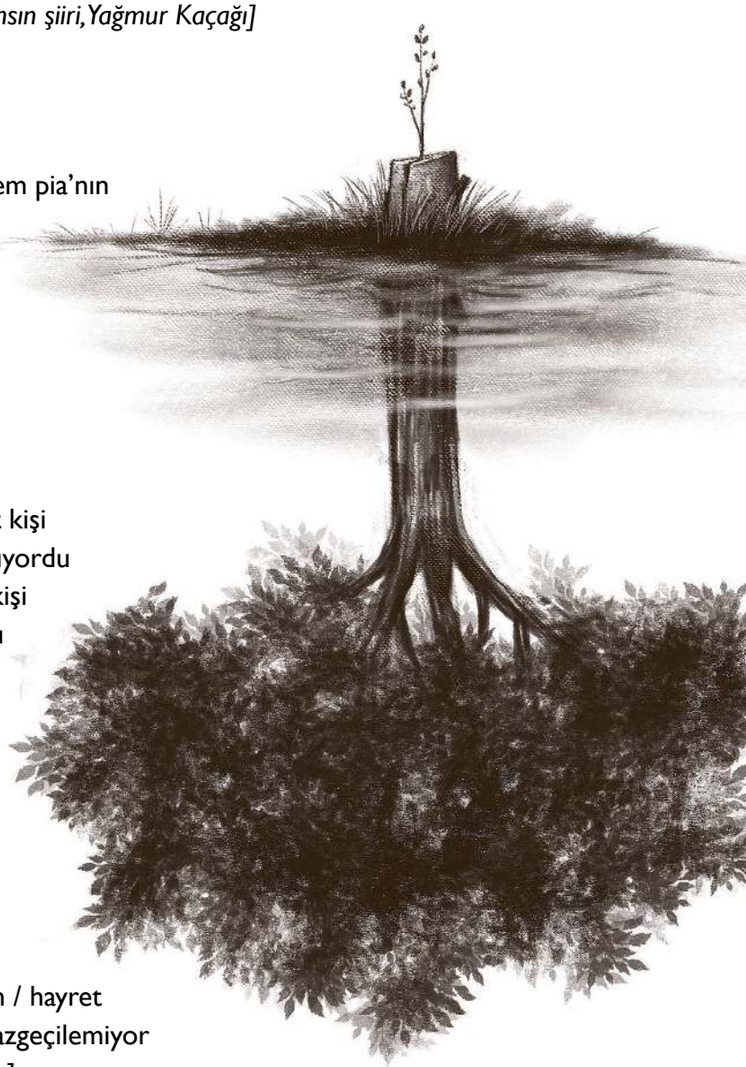

son yolcunun adı attilâ ilhan'dı
miyoptu kısa boylu bir adamdı
dostu yoktu yalnızlığı vardı
yazı makinasıyla binmişti
gözlerini görseniz korkardınız
polis'ten kaçıyordu derdiniz
bir cinayet işlemişti derdiniz
halbuki kendinden kaçıyordu
[tatyos'un kahrı / Sisler Bulvarı]

kimi sevsem sensin / hayret
senden nedense vazgeçilemiyor
[Kimi sevsem Sensin]

OTdergi ARALIK sayısı ÇIKTI!

www.otdergi.com

35: YOLUN YARISI

Rodney Smith

1. Doğduğumda dünya 4.5 milyar, annem 20, Erdal Eren 17 yaşındaymış. İstanbul 41 enlem, 28 boylamdaymış. Ekmeğin fiyatı 7 lira, enflasyon oranı %107, asılan kardeşimin güneşle mesafesi 149.6 milyon kilometreymiş. Her şeyin sayılardan oluştuğu bu dünyada ben bir anlam aramaya çıkmışım.

2. İnsanın üç hali varmış, katı sıvı ve gaz. Çoğu insan katı gelmiş, katı gitmiş. Çok azı suya dönüşmüş. Fakat yaratmak için ilk önce erimek, sonra da yok olmak gerekirmiş. Bir derviş Hallac'a, "Aşk nedir?" diye sormuş zindanda. Hallac, "Aşkın ne olduğunu bugün, yarın ve öbür gün göreceksin" demiş. O gün katletmişler, ertesi gün ateşe atmışlar, üçüncü gün külünü göğe savurmuşlar.

3. Ben hep sözcüklerimin, bakışlarımın, sevmelerimin kendime ait olduğuna inanırdım. Oysa ne büyük bir yanılgı içindeymişim. Yıllarca başkalarının düşüncesini, bakışını, sevmesini kendime ait sanmışım. Şimdilerde öğrendiğim her şeyi unutmaya çalışıyorum.

4. Kusurlarım vardı benim de herkes gibi. Senelerce kusursuzlaşmaya çalıştım. Lakin kusursuz oldukça herkese benzedim. Oysa eksikliğimmiş beni farklı yapan. Anlam kusurdaymış.

5. Ne güzel demiş üstat; Kendini tanı. Astım evimin girişine. Her sabah bakabilmek için kendime.

6. "Bu dünyada gördüğün her şey sensin aslında" demişti yaşlı bir adam. Büyük bir çınarın altında oturmuş, bozkıra bakıyorduk. "Ağaca bakarsan ağaç, kuşa bakarsan kuş, suya bakarsan su olursun. Yaşadığımız her acı keskin birer baltadır. Bütün gücüyle ruhumuza iner. İnsanın da olgunlaşması için budanması gerekir."

7. Kendi içine bakamayan, başkasının dışını bakıyormuş. Kendindeki eksikliği başkasında arıyormuş. Söylediği yalan, kırdığı kalp, aldattığı dünya yine kendisindeymiş.

8. İnsanlar hatalarından teşekkül eder. Arkadaşlar bu hataları görmek ve söylemekle yükümlüdür. Birisi, bir arkadaşımın benim nerde yanlış yaptığımı kendisine anlattığını söyledi. Sonra da "E ne diyorsun?" diye sordu. "Demek ki arkadaşım değilmiş" dedim. "Çünkü arkadaşım olsaydı ilk önce bana söylerdi."

9. Bu dünyada her şeyin bir ezgisi varmış. İnsanın, ağacın, taşın. Kırlangıçların, rüzgârın, suyun. Bu ezgilermiş bizi birbirimize âşık, dost, düşman eden.

10. Her şeyden biraz kalırmış...

11. Sözcüklerle anlaştım. Sözcüklerin arasındaki boşluklarla hissettim.

12. Çok sonra öğrendiklerim arasındadır. Dünyayı kurtarmak için ilk önce bu fikirden vazgeçmek gerektiği.

13. Kâinatın sırrı şiirde gizliymiş. Şair sırrı kelimelerin altına gizlermiş. Her kim ki bir şiiri gerçekten severse, şair kalbine sırrını üflermiş.

14. "Kuş kafeste doğarsa, uçmanın bir hastalık olduğunu düşünür." demiş Alejandro Jodorowski. Acaba bu yüzden mi vazgeçemiyoruz kendimizden.

15. Herkesin bir şey olduğu bir dünyada, hiçbir şey olmanın kıymetli olduğunu öğrendim.

16. Hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığını, hakikat dışta değil içte olduğunu öğrendim.

17. Öğrenmek dediğin mevhumun, unuttuklarını hatırlamak olduğunu kavradım.

18. Ne söylesem, ne yazsam, nereye gitsem...
Her şey olması gerektiği gibi oluyor. İnsanın dilemması yine kendisi.

19. Neden susar bir insan. Neden suskunluğun derviş hanesine yazılır. Belki de söylenecek o kadar şey varken söz yetmediği zaman.

20. Hiç günlük tutmadım. Hiç anı defterim olmadı.
Ama geçen gün, her sabah yapılacaklar listesi yaptım kendime. Şiir oku.
Gökyüzüne bak. Ağaçla konuş...
Çiçek topla Mori'ye.

Kâinatın sırrı şiirde gizliymiş. Şair sırrı kelimelerin altına gizlermiş. Her kim ki bir şiiri gerçekten severse, şair kalbine sırrını üflermiş.

21. Dua ettim bazı sabahlar güneşe bakıp. Değiştiremeyeceklerim için sabır, değiştirebileceklerim için güç, ikisinin arasındaki farkı anlamam için akıl vermesi için.

22. Yolda kabullenmeyi öğrendim. Yola boyun eğmedim. Yolu gördüm.

23. Küçük şeylermiş, bizi büyük şeylerden kurtaran.

24. Hep başucumdaydılar: Edip Cansever, William Shekaspeare, Turgut Uyar...

25. Hep başımın üstündeydiler: Didem Madak, Füruğ Ferruhzad, Gülten Akın...

26. Bazı soruların cevabını hala bulamadım. Belki daha zamanı var, belki cevabı hiç yok, belki de ne soru var ne cevap.

27. Yolun yarısı eder demiş Cahit Sıtkı, 35 yaş şiirinde. Kırk altı yaşında ölmüş. Bir bildiği vardır elbet.

28. Sadece şarkı söyleyerek dünyanın değişebileceğini öğretenler korosundandır Kazım Koyuncu.

29. "Dalgalar" dedi denize bakarak bir dostum. İntihar etmeden iki gün önce. "Her şey orada... Getirdi bıraktı bizi kıyıya. Bir zaman sonra gelip alacak bizi tekrar suya.

30. Goethe'nin dediği gibi, insan ancak kendisini bir başka insanda tanıyormuş. Bazen dostunda, bazen âşık olduğu kişide, bazense kendinde.

31. En yakın dostum oldular. Bin yaşasınlar... Sabahattin Ali, Wolfgang Borchert ve Oğuz Atay.

32. Ölülerin konuşamayacağını yaşayanların söylemesi ne tuhaf.

33. Aşkmış bizi kurtaracak tek şey.

34. Mirata bakınca hayallerine ulaşmış bir adam görüyorum. Güzel bir heykeli seyreder gibi. Fakat sadece ben biliyorum, o taşın o heykele dönüşürken ne kadar acı çektiğini.

35. Bir gün, Rıfat diye bir adam geldi, hakikatle hayalin aralığından. Sizden iyi olmasın. Çok güzel baktı bana. Sonra eğildi kulağıma, fısıldadı. "Hepimiz bir resim olmayacak mıyız sonunda?"

“DAHA SEVİNÇLİ GÜNLERDE KUCAKLAŞABİLMEK ÜMİDİYLE...”

“Azizim... Kıymetli dostum... Muhterem efendim... Kardeşim... Hürmetlim... Can yoldaşım... Sevgili arkadaşım... Üstâdım... Yol arkadaşım... İki gözüm...”

Bize yazdıklarıyla büyüdüğümüz “ince ruhlu” adamların, bir de birbirlerine yazdıkları satırlar var. Sürgünde, hapiste, rakı masasında, yolculukta, keyifte, darda, özlemle, sitemle, muhabbetle... Onların dostluğunu, en iyi yine onların cümleleri anlatır muhakkak. Biraz bundan biraz da bu dostluklara uzaktan da olsa dahil olalım diye; birbirlerine yazdıkları samimi satırlardan bir mektup zinciri kurup, aralarında dolaşalım...

Nâzım Hikmet'ten Sabahattin Ali'ye:

“...Romanını nasıl sabırsızlıkla ve güvençle beklediğimi tasavvur edemezsin. Hikâye ve romanda bugün sen varsın, senden sonra Kemal Tahir, sonra Orhan Kemal, sonra Suat Derviş var. Velhasıl büyük Türk hikâye ve romanının tek bayraktarı bilfiil sensin. Edebiyatımızın bugünki şartları seni öyle bir yere getirmiştir ki rehberlik etmeye ve bunun mesuliyetlerini yüklenmeye mecbursun. Verimlisin, bu sana rehberliğinde en büyük yardımcıdır...”

Nâzım, erken yaşta failleri hâlâ meçhul bir suikaste kurban giden Sabahattin Ali'ye olan güvenini ve nazarındaki yerini mektubundaki bu sözlerle ifade etmiş, Bursa Cezaevi'nden 1943'te yolladığı bu mektupta.

Sait Faik'ten Orhan Kemal'e:

“...Birkaç güne kadar Fransa'ya hareket edeceğim. Karaciğer belası canıma okuyor. İhtiyaç duyduğum tedaviyi Avrupa'da bulabileceğimi umuyorum. Bizim iş meselesini lütfen ihmal etme. Gözlerinden öperim...”

Kimi zaman canciğer, kimi zaman karşılaşmamak için yol değiştirdikleri bir dostluktu Sait Faik'le Orhan Kemal'inki. Samimi fakat iğneleyici sözlerden sakınılmayan. Sait Faik bu mektubu Fransa'ya gitmeden önce gönderir Kemal'e. Bahsettiği iş meselesi olan icra takibini dostu Kemal'e emanet eder. O da aynı “karaciğer belasından” muzdarip olduğundan dem vurup, işini kendi işinden daha mühim göreceğini bildiren bir mektupla karşılık verecektir daha sonra.

Sabahattin Ali'den Yaşar Nabi Nayır'a:

“...Bizim şu genç şairlerin, yani Orhan Veli ile Oktay Rifat'ın başlarına gelene pek müteessirim. Zavallı çocukların genç yaşta cinnet getirecekleri hiç tahmin edilemezdi. Acaba onların şiirlerini neşre delalet ettiğim için bu hazin akibetten ben de mesul muyum diye vicdanen pek muazzep oluyorum. Özellikle edebi cinnet, tutulanlarını gülünç edegeldiğinden acıma ve esef duygularım bu nispette şiddetli oluyor. Bir de arkadaşları Mehmet Ali Sel var ki şahsen tanımıyorum. Yalnız sari olduğu anlaşılan bu yeni cinnete o da tutulmuş görünüyor. Tanıdıklarına, akraba, taallukatına geçmiş olsun. Sinir ve akıl doktoru Şükrü Hazım, bu konuda bir şeyler yayınladı mı? Etti ise çıktığı yeri lütfen bildir...”

Garip akımının deli fişek gençleri Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet, hem yazdıkları hem de aykırı kişilikleriyle dönemin edebiyat anlayışında bomba etkisi yaratırlar. Sabahattin Ali, Yaşar Nabi'ye yazdığı bu mektupta şairlerimizin şiirlerinin yayınlanmasına aracı olduğunu, ancak artık bundan rahatsızlık duyduğunu belirtir. Ayrıca Sabahattin Ali, Oktay Rıfat'ın “galiba yırtıp atmaya kıyamadığı şiirlerini bu isimle çıkarırdı” diye tanımladığı ‘Mehmet Ali Sel'in, Orhan Veli'nin takma adı olduğunu bilmemektedir ve Melih Cevdet ile de henüz tanışmamıştır.

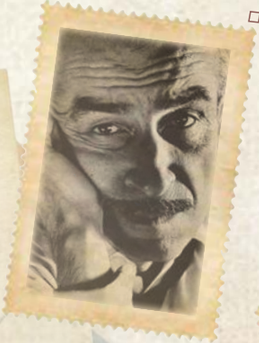

Orhan Kemal'den Nâzım Hikmet'e:

“Sen,

‘Promete'nin çığlıklarını

Kaba kıyım tütün gibi piposuna dolduran adam’

Kâbil değil unutmam seni”

Mektup hep dağları, tepeleri aşıp kilometrelerce yol kat edecek değil ya. Kimi zaman böyle uzatılıp da verilir. Orhan Kemal hayranlık duyduğu Nâzım'ın Çankırı Cezaevi'nden kendi bulunduğu Bursa Cezaevi'ne gönderileceğini duyunca sevinçten çılgına döner ve sonrasında üç buçuk sene, aynı koğuşta kadim bir dostluk başlar. Kemal, veda edeceği gün can dostu, akıl hocası Nâzım'a, onun için yazdığı bu şiiri verir. Tanıştıklarında “Sen düzyazı adamısın, şiire bulaşma” diye ona nasihat eden Nâzım da, dostunun kendisi için yazdığı şiiri okuyunca ağlayarak boynuna sarılır.

Yaşar Nabi Nayır'dan Ziya Osman Saba'ya:

"Yeni Türk edebiyatının bir 'Varlık' olduğunu ispat edeceğim. Değerli kardeşim, senden de ilk sayı için bir şiir istiyorum. Yalnız rica edeceğim, lütfen fazla bedbin olmasın."

Takvimler 15 Temmuz 1933'ü gösteriyor ve "Varlık Dergisi" doğuyor. Yedi Meşalecilerin de kurucularından Yaşar Nabi Nayır, Türk Edebiyatı ve yayıncılığı için bir kilometre taşı olacak ve günümüzde de hâlâ hizmet veren derginin ilk sayısı için en yakın yazar ve şair dostları olan Yedi Meşaleciler'e sarılıyor. Edebiyatımızın belki en "naif prens"i olan Ziya Osman Saba da, kadim dostunun talebine tam anlam veremeyip hafifçe içerlese de, mutlulukla yerine getirip ilk sayıdaki yerini alıyor.

Ziya Osman Saba'dan Cahit Sıtkı Tarancı'ya:

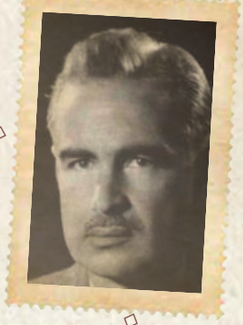

"Rabbim, şuracıkta sen bari gözlerimi yum!

Sen, bana en son kalan, ben senin en son kulun;

Bu akşam, artık seni anmayan İstanbul'un

Bomboş bir camiinde uyumak istiyorum."

Aslında bu mektuba ulaşamıyoruz. Ziya Osman'ın bu şiiri gönderdiğini Cahit Sıtkı'nın "Allah'a inanmayan ve bunu bütün iğrenç patırtı-gürültüsüyle haykıran İstanbul'u, senin kadar Yahya Kemal bile duymamıştır" diye överek cevapladığı mektubundan biliyoruz. Bu halkayı zincire eklememin ise özel bir sebebi var. Ziya Osman ile Cahit Sıtkı'nın Galatasaray Lisesi'nde başlayan kadim dostlukları, Cahit Sıtkı erken yaşta hayata veda edene değin mektuplaşarak sürmüş. Şiir sanatı hakkında engin fikir teatileri ve bu çok kıymetli dostluğun bağlarını gösteren mektuplardan Cahit Sıtkı'nın yazdıkları (57 mektup) "Ziya'ya Mektuplar" adı altında yayınlandı. Ziya Osman'ın mektuplarının ise, Cahit Sıtkı'nın ailesinde olduğu biliniyor. Bir dönem yayınlayacakları söylendi ancak yıllar geçti. Özel bir sebepleri var mı bilmiyorum. Ancak aileler, babalarından-dedelerinden kalan bu metinlerin, mektupların, şiirlerin; kendilerinin olduğu kadar edebiyat ve sanat tarihinin de malı olduğunu düşünmeliler. Bu vesileyle bir hatırlatma ve rica olsun bu da.

Cahit Sıtkı Tarancı'dan Oktay Rıfat'a:

"Paris'te birçok kitaplar bıraktım. Elbise ve çamaşırlardan ziyade onlara yanıyorum. Görseydin ne güzel kitaplarım vardı. Ve tabii yüzde sekseni şiire dair..."

Cahit Sıtkı ile Oktay Rıfat'ın arkadaşlıkları Paris'te başlar. Ziya Osman'a yazdığı bir mektupta, Oktay Rıfat'tan "Çok hoş ve anlayışlı bir çocuk" diye bahseden Tarancı'nın şiirinde, bu dostluğun etkisi 'serbest vezin'e eğilim olarak da kendini gösterecektir.

Orhan Veli'den Sait Faik'e:

"Ankara'dan ayrıldığın günlerde senden haber bekliyordum. Daha sonra mahkeme kararını öğrenince haber yollamak bana düştü. Bana bir de 'Sarnıç' nam şaheserden gönderecektin. Tariz yapmıyorum. Tahattura vesile olur ümidiyle. Ama şahidimsin ki mezkur şaheser Ankara'da mevcut değil. Senden bir ricam daha var, bana Aleko şiirini göndermeni istiyorum. 'Bir Aleko şiiri için de dünyanın zahmetine girilir mi' deme. Benim için ehemmiyeti büyük. Birkaç ay sonra İstanbul'a geleceğim. Ya Balıkpazarı'na yahut da Rıhtım'a gider şarap içeriz. Hasret ve muhabbetle gözlerinden öper, cevabını beklerim..."

Araya giren yılların, mesafelerin koparamadığı iki sıkı dost, mektup arkadaşıdır Sait Faik ile Orhan Veli. Yanyana geldiklerinde türlü maceralara koşan, aynı masada aynı şişeleri devirmiş iki yoldaştır. "Dilimin en büyük şairi sensin" diyen Sait Faik ile bu lafa "Hadi oradan it" diye karşılık veren Orhan Veli... Öyle bir muhabbet bağı işte.

Oktay Rıfat'tan Orhan Veli'ye:

"Satırlara kaldın kitaplar içinde

Hani saç, kirpik, deri?

Öf ne kötü dünyaymış

Bir Orhan Veli varmış

Gel gel kardeşim Orhan

Benim ellerimi al, benim gözlerimi kullan."

Arkadaştan öte, "kardeş" daha iyi ifade eder Oktay Rifat ile Orhan Veli'yi. Ortaokul yıllarında başlayan, yeni ve aykırı bir şiir akımı doğuran, birlikte feleğin canına okunan, birlikte cefa çekilen bir kardeşlik. Oktay Rifat, Orhan Veli'nin ani ve talihsiz ölümüyle yasa boğulur. Ve bir gün, eline kalemi alıp ona hayatı boyunca yazdığı satırların belki de en güçlü, en etkileyicileri olan bu mısraları yazar. Benim yerine ulaştığına dair şüphem yok.

Kimi yanmış, kimisi kaybolmuş, belki bir o kadarından da haberimizin bile olmadığı `dost mektuplar`dan bize kalan satırların bir kısmı bunlar. Kağıda dökemedikleri nicelerini buradan uzak da olsa bir yerlerde, keyifle birbirleriyle paylaştıklarını umuyorum. Cahit Sıtkı'nın da Ziya Osman'a yazdığı bir mektupta dediği gibi: "Kimbilir; belki mektubum eline de değmez. Mamafih daha sevinçli günlerde tekrar kucaklaşacağımızı ümid ediyorum. Şarkılarımızın yarım kalmasına, Tanrı elbette ki müsaade etmez."...

İBRAHİM

ibrâhîm
içimdeki putları devir
elindeki baltayla
kırılan putların yerine
yenilerini koyan kim

güneş buzdan evimi yıktı
koca buzlar düştü
putların boyunları kırıldı
ibrâhîm
güneşi evime sokan kim

asma bahçelerinde dolaşan güzelleri
buhtunnasır put yaptı
ben ki zamansız bahçeleri kucakladım
güzeller bende kaldı
ibrâhîm
gönlümü put sanıp da kıran kim

İllüstrasyon: M.K. Perker

**Asaf Halet şiirinden nasiplenmeyen okur,
Türkçe şiirinin modern ironisini kamilen duyamaz.**

SON ÇELEBİ

Renk cesurudur Asaf Halet Çelebi. Bu daha çok rüyalara ve masallara bağlılığından gelir. Sesiyle, kıyafetiyle, yaşam tarzıyla ve fakat asıl önemlisi kendisine has üslubuyla Türkçe'nin nadir renkli şairlerindendir. Çocukluğunu hiç kaybetmemiş ve çocukluk çağına hep bağlı kalmıştır. Çocukluğu bir masal gibi geçmiştir de ondan. Onunla yakın arkadaşlık etmiş yeğenlerinden bizzat dinledim. Beylerbeyi'ndeki evin ağaçlıklarında özellikle kaybolur, çocukları bilerek arkasından çağırırmış. O görkemli cüssesiyle aniden doğuveren kanlı dolunay misali, çocukların karşısına bir masal varlığı gibi çıkıverirmiş.

"Bakanlar bana gövdemi görürler

ben başka yerdeyim..."

Dil de tayf etkisine sahiptir onda. Hintçe, Farsça, Fransızca, Türkçe ve biraz da Arapça karışan lisanında aslında bütün diller tek tek kaybolur sonra da onun kendi büyücülüğünün mahsulü yepyeni bir renk doğar. Kelimelerin, kavramların ötesinde yalnız, yalın ve yaralı yerlerimizden yükselen bir sesli renktir bu. Pamuk şekeri gibi bu tatlı dil, zamanın yüzeyindeki derin çentiğiyle hâlâ yaşıyor.

MUTASAVVIF DEMOKRAT

Türkiye'de bürokrasi ve memuriyet arasında gidip gelen hayatı Çehov öykülerine şapka çıkarır. İnatçı ve kararlıdır. Sürülür, soruşturmalara uğrar. Hakkında hazırlanan raporlar, sicil notları hiç olumlu değildir. Valiye kadar şikayet edilir müdürleri tarafından. Ama onun büyük boy çekilmiş, takım elbiseli, siyah beyaz bir fotoğrafı vardır ki, üniversite kütüphanesinden hurda kağıt gibi sokağa atılmıştır. Asaf Halet Çelebi'yi bilmez devlet aklı. Ancak bir İstanbul meydanında sandalyenin üzerine çıkar ve 'Müstakil Namzet' olarak milletvekilliğine aday olur. Yazıp dağıttığı bildiri mizah tarihini alt üst etmekle kalmaz siyaset kültürüne ders verir. Demokrattır. Cihangir doğumlu, Mekteb-i Sultani mezunu bu kökten İstanbullu adam bobstil çağının bir parodisi değil, Eşrefoğlu Rumi bilgisi, Mevlana hüznü ve Ömer Hayyam satirizmi arasında salınan esnek bir yaratıcılığa sahiptir. Bir kez Asaf Halet şiirinin şuurundan geçmeyen okur, Türkçe şiirinin modern ironisini kamilen duyamaz.

"BEN BAŞKA YERDEYİM"

Herkesin bağırmakta serbest kalması gerektiği düşüncesi yanında Türkiye'nin bir ziraat ülkesi olduğu fikrini savunan bu kakule sever şair, Cüneyt şiiriyle insanı miraca çıkarır. "Bakanlar bana/ gövdemi görürler/ ben başka yerdeyim..." Ben, başka yerdedir ve Asaf Halet Çelebi çoktan insanın büyük açıklığını yakalamış, ben fikrini devrinin pek çok güçlü şairinin dışında başka bir aleme taşımış, ithal duyuşun ötesinde daha özgür ve daha özgün bir uzaya bırakmıştır. Onun bilinemezliğinin özü, şiirin gündemini değiştirmesiyle bağlantılıdır. "Koskoca bir ağaç görüyorum/ ufacık bir tohumda" demesi salt Budha ile açıklanamaz. Tasavvuf ve onun güncel neşvesi de somutlaşır bu ifadelerle.

"DİNOZORLAR BUGÜN ÖLÜYORLAR"

Şiir matinelerinde onun biraz da Madagaskar'dan getirilmiş maymunun merak edilmesi gibi beklendiğini hissederiz. Sesi tamamlayan yankı ile kendi içini dışına çekerek şiir okumasına bakılırsa, hususi bir ses bilgisine sahip olduğu anlaşılıyor. Ressamlar, şairler, yazarlar, dergiciler, kahvehaneler hasılı İstanbul'un bütün canlı varlıklarını bir mıknatıs gibi çeken bu gövde, aynı zamanda her tür saldırının da hedefidir. Bizde öteden beri özgün ve sıra dışı olana duyulan kaba öfke onun peşinde de dolaşır uzun süre. Alaya alınır. Yerden yere vurulur.

Her şeyin gittikçe tek düzleştiği bir çağda Asaf Halet adeta adım adım geri gider ve şiir kadar insanı da bir başka aleme davet eder. '50.000.000 sene evvel' tabiri ve "30.000.000 sene evvelki dinozorlar/ bugün ölüyorlar/ sinek vızıltısı sesleriyle" mısraları onundur. O âlemin ne olduğunu keşfetmek ve onun zevkine varmak için sürüden ayrılmak ve şairin dünyasına dalmak yeterlidir. Sembolle düşünmek ve sembolle ifade etmek bir direniş olduğu kadar yaşama isteğine de dahildir.

SILA GENÇOĞLU

DAYAK

söyleyemedikleri için yazarlar
bütün şairler ve yazarlar
şarkılar da o yüzden yazılırlar
cesur ve dürüsttür kelimeler
kelimelerin dayağıyla ayılır
ve bi daha bayılır okur-anlarlar
anlamayanları da
en fazla severler o yazanlar
niye sevildiğini
hiçbir zaman öngöremez
içeriyi okuyamayanlar
o sokaktan sola dön
al sana taşındım
gecikmek ne demek
şimdi lügattan aşırdın

GÖZ HAKKI

LEVENT GÖNENÇ

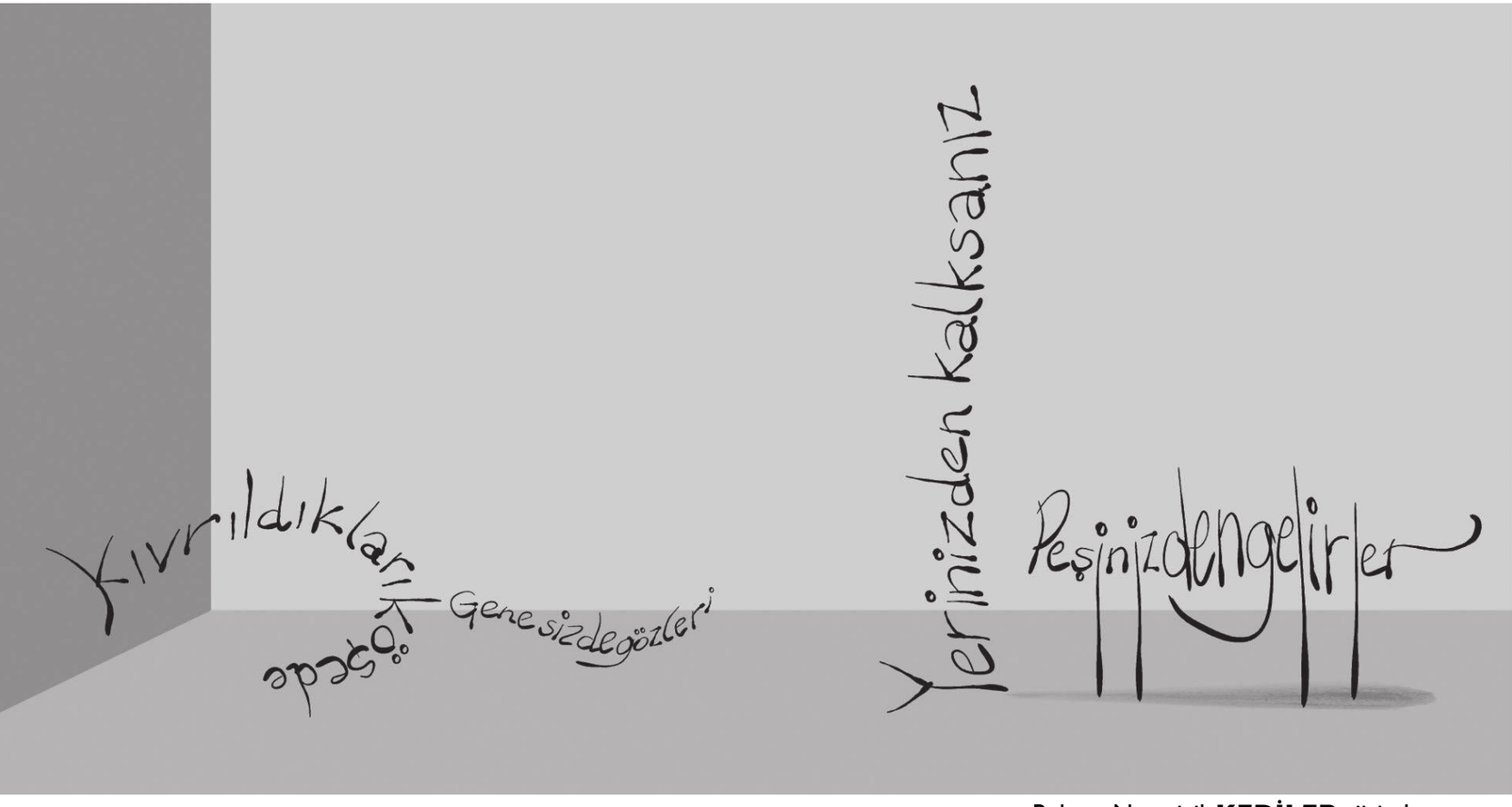

Behçet Necatigil, **KEDİLER** şiirinden

Asıl soru şu:
Şimdi ben, bu cevaplarla ne yapacağım?

otdergi.com

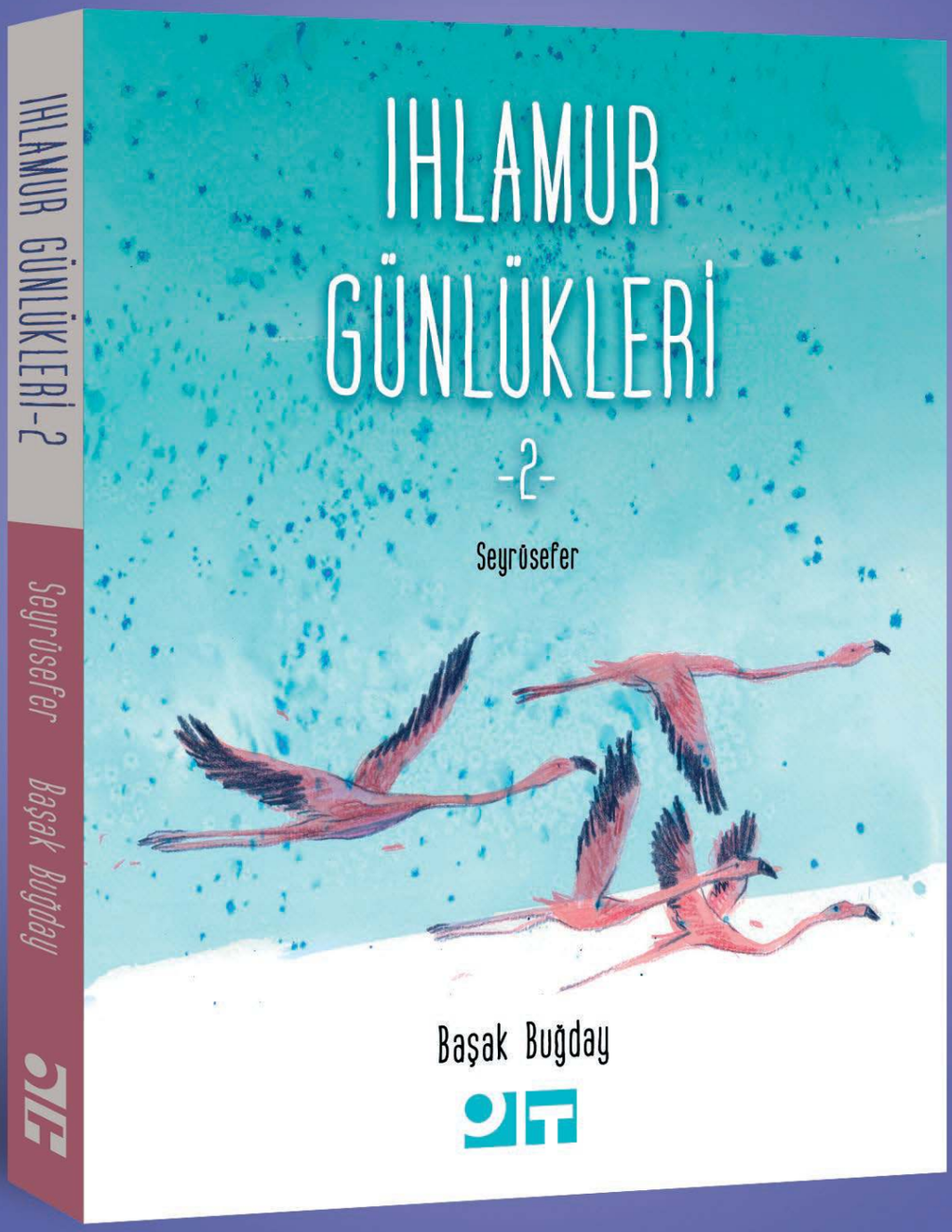

BAŞAK BUĞDAY,
IHLAMUR GÜNLÜKLERİ-2
Seyrüsefer

Kitapçılarda ve otdergi.com'da

ORHAN KAHYAOĞLU

Orhan Veli'nin kardeşi Adnan Veli, özellikle 1950'li yılların, ilginç bir edebiyatçısı. Çarpıcı bir kalemşor. Önemli bir mizah yazarı. Edebi çevrelerin gıptayla baktığı bir isim...

MİZAHÇI, MUHARRİR, MACERACI: ADNAN VELİ

Yazın dünyasını yakından izleyen herkes bilir: Orhan Veli'nin Adnan Veli adlı bir kardeşi vardır. 1950'lerde tanınmış bir gazeteci-yazar. Yani "muharrir." Hayatı ilginç maceralarla dolu. Orhan Veli'nin hayatı, o "garip" ölümünü saymazsak, kardeşi Adnan'a oranla daha makul, daha anlaşılır gelir bana.

Adnan Veli, özellikle 1950'li yılların, ilginç bir edebiyatçısı. Çarpıcı bir kalemşor. Önemli bir mizah yazarı. Edebi çevrelerin gıptayla baktığı bir isim. Başta, Akbaba olmak üzere o dönemin pek çok mizah dergisinde öyküler yayımlamış. Yazarın, mizah yanında fantastik metinleri de bulunmakta. Ancak Adnan Veli'nin asıl mesleği gazetecilik olduğundan, Vatan gazetesinde çalışıp röportaj-hikâyeler diyebileceğimiz tefrikalarıyla yankılar uyandırmıştı.

Orhan Veli'nin hayatı, o "garip" ölümünü saymazsak, kardeşi Adnan'a oranla daha makul, daha anlaşılır gelir...

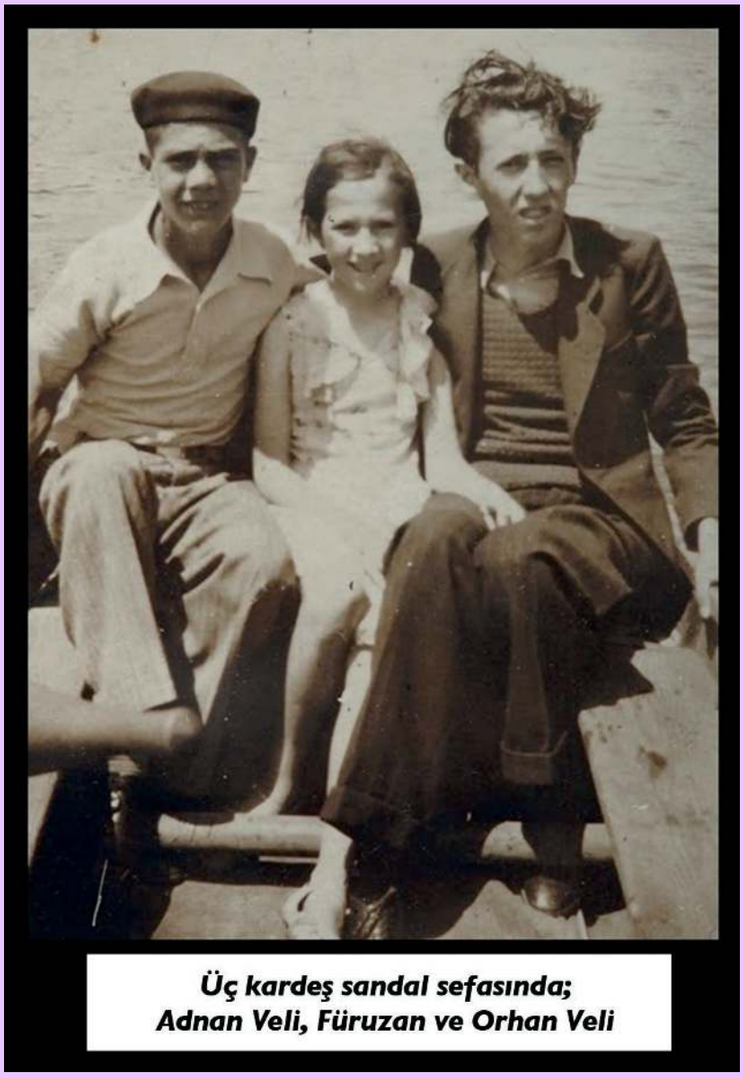

Üç kardeş sandal sefasında; Adnan Veli, Füruzan ve Orhan Veli

MAPUSANE ÇEŞMESİ

Ünlenişinin ilginç bir geri planı var. Yazarın İtalyan kız arkadaşı casus çıkınca, kendisi de tutuklanır. Hatta idam cezasıyla yargılanıp yedi yıl cezaevinde kalır! Çok iyi bir gözlemci olan Adnan Veli, cezaevi ortamını, orada yaşayanların hikâyelerini yer yer mizah da katarak gazetede takma adla yayımlamaya başlar. Büyük ilgi gören bu metinler, daha sonra bir tür öyküler toplamı olarak "Mapusane Çeşmesi" adıyla yayımlanır. Büyük yankılar uyandırır bu kitap. Yapıtı bir tür "roman" gibi algılayanlar bile olur. Çünkü orada yaşayan insanların hikâyelerini anlatırken, kendine has bir dramatik dil tutturmuştur. Sadece gözlemci değil, edebi çarpıcılığı da olan bir metindir bu.

1950'lerin Adnan Veli'si, popüler bir yazardır. Bu değindiğimiz mizah ve fantazya öyküleri 1957'den itibaren kitaplara dönüşecektir. O dönemde, kardeşi Orhan Veli'nin ölümünün ardından yazdığı "Orhan Veli İçin" adlı bir derlemesi de yayımlanmıştır. Yazarın tüm bu yapıtları sonraki onyıllarda da tekrar yayımlanacaktır. Ancak 1960'lardan sonra hiçbir ürününe rastlanmaz.

İSTIKLAL CADDESİ'NIN "ÖTEKI"LERI

Geçmiş günlerde Adnan Veli'nin "İstanbul Batakhaneleri" adlı kitabını okuduktan sonra, yazarın hep sahip çıktığım özel yetileri apayrı bir anlam ve duygu dünyasına taşıdı beni. Bu da bir röportaj-hikâye kitabı. Adnan Veli 1957'de, hapishanedeki mahpuslar yerine İstanbul kültürü ve özellikle de İstiklal Caddesi'nin "öteki"lerine dikmiş gözünü. Ama özellikle de kumarcı ve fahişelere. Tüm yasakları delip gizli kumarhane ortamlarından genelev, bar, pavyon ve randevuevlerine kadar tüm bu "ötekiler"in dünyasını, yaşam biçimlerini tutkuyla izliyor, yaşıyor. Bu insanların hayat mücadelesine ve duygu durumlarına kadar nüfuz etmeyi başarıyor. Gelişkin tekniği ve iç dünyasına dair tahlil ve ikilemleriyle okuru yalnız şaşırtmıyor, bugün de sürmekte olan bu hayatlara, yetkin bir edebi üslupla tanıklık ediyor. Kumarbaz ve fahişelerin sıkışıp kaldıkları hayatlardan çarpıcı kesitler aktarırken, onların geçmişine, çaresizliklerine ışık tutuyor. Bu hayatların uçlarında gezinmeden de yapamamış. Komisyoncular yoluyla tanıştığı, pazarlık ve seçim yapabildiği sokak fahişelerinden, son derece lüks, eksantrik, mizansenlerle dolu değişik dekorlarla süslenmiş evlere kadar ulaşmış. Hem de, kaçınılmaz olarak, her gittiği evde kimliğini saklı tutmakla kalmayıp, bambaşka kişilere bürünerek.
Bu hikâyelerden birinde, kendini bir Fransız turist olarak tanıtmış. Bir zaman sonra karşılaştıklarında, Türkçe konuşarak o fahişeyi epey şaşırtmış.

DIŞLANMIŞLAR VE ÇARESIZLER

1957 Şubat'ında tefrika edilmeye başlayan bu hikâyeler tam 83 gün sürüyor. Önemli bir mizah kültür ve tarihçisi olan Turgut Çeviker titiz bir çalışmayla bu tefrikayı kitaba döndürmüş. Artık eskidiği düşünülen sözcükleri dahi parantez içine alıp yenilerini koyarak veya dipnot düşerek. "Batakhane İnsanları" adıyla yayımlanan tefrika, kitaplaşınca "İstanbul Batakhaneleri" adını almış. Bu çaba gerçekten ufkumuzu açtı. Adnan Veli'nin edebiyatçı kimliğinin fazlasıyla pekişmesine neden oldu. Ama, daha da önemlisi, İstanbul'un toplumsal dokusunda bugün de tüm canlılığıyla yaşayan her türden dışlanmışların, çaresizlerin niye yanlarında olmamız gerektiğini hatırlattı bize.

"İstanbul Batakhaneleri"nin hikâyelerine ayrıntılı giremediğimden dolayı çok üzülüyorum. Onu da okuruna bırakmak belki daha iyi olacak. Kitap o kadar ilginç, o kadar insanı geren, şaşırtan kesitlerle dolu ki... İnsan tabloları ve ruh hallerinin, yaşama biçimlerinde sıkışmışlıkların idrak edilmesini sağlıyor. En çok da, kadınların bugün de yaşadığı trajedilerle yüzleştiriyor okuru.

Orhan Veli'nin babası Bando Sınıfı Binbaşı Mehmet Veli Bey, Annesi Fatma Nigâr Hanım, erkek kardeşi Adnan Veli ve çocuk Orhan Veli... 1920'li yılların başı olmalı, çünkü henüz 1924 doğumlu Füruzan yok fotoğrafta.

Kitapta, tefrikanın yayımlandığı süreçte aldığı olumlu veya olumsuz tepkilere de yer verilmiş.

Adnan Veli'yi çoğu kez cüretkâr ama bazı ortamlarda tutuk, hatta "oyuncu" olarak da görebiliyoruz. Öte yandansa hatırlatmamız gereken önemli nokta bugün bile günlük gazetelerde yer alması çok zor olan öykülerin 1950'li yıllarda uzun süre tefrika halinde yayımlanması.

Adnan Veli'nin oluşturduğu dil, üslup ve anlatım yer yer okuru bir kurguyla baş başa bırakıyor. Bir röportaj mı edebiyat metni mi, birbirine karışmış. Keşke erken ölmeseydi. Onu saygıyla anıyoruz.

DERS: EDEBİYAT

Şenol Bezci

KONU: "Şiir Nasıl Yazılır?"

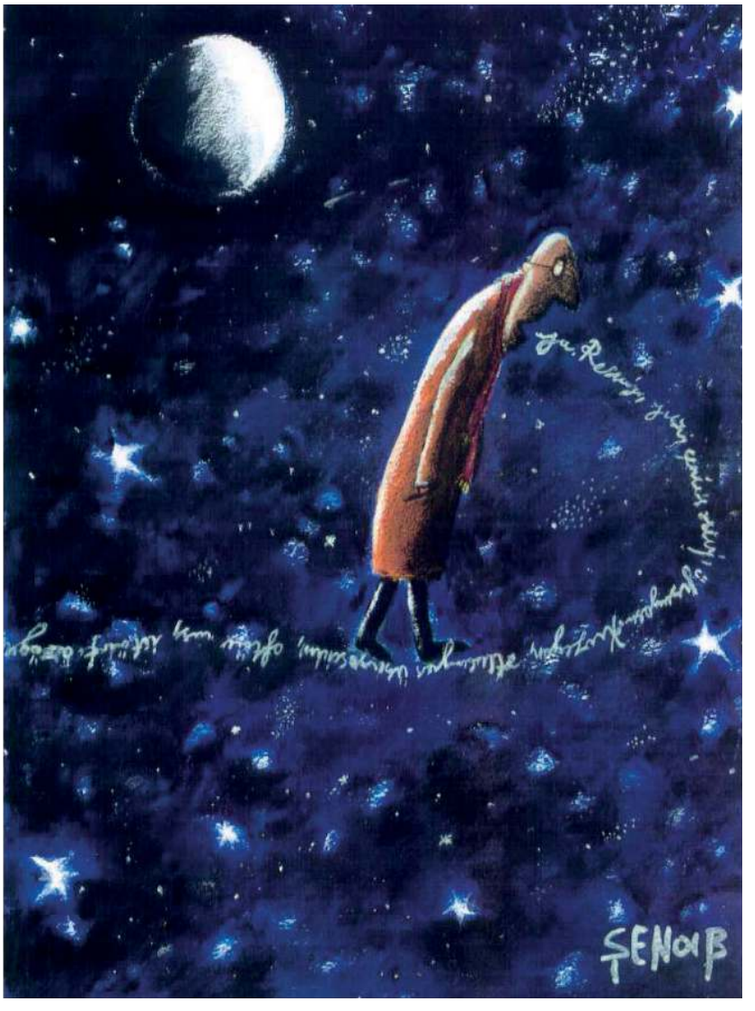

“İnsan kadife bir hatıradan başka nedir ki? Geçmiş: üstümüzü her gece onunla örttüğümüz... Uykuların derininde kor yankılarına düşer gibi olduğumuz ve sonra unuttuğumuz. Dağın doruğu ile dağın derini arasındaki mesafeden başka nedir ki insan: Derininde kor tutmuş haller, doruğunda ıssızlık bilgisi... Güne ait sesler çoğaldığında hatıranın kendisi de kokusu da bilgisi de silikleşecek... Ve insan sabahın nemi kadar sessiz olmayı isteyecek.”

Çizgilerle şiirler...

otdergi.com

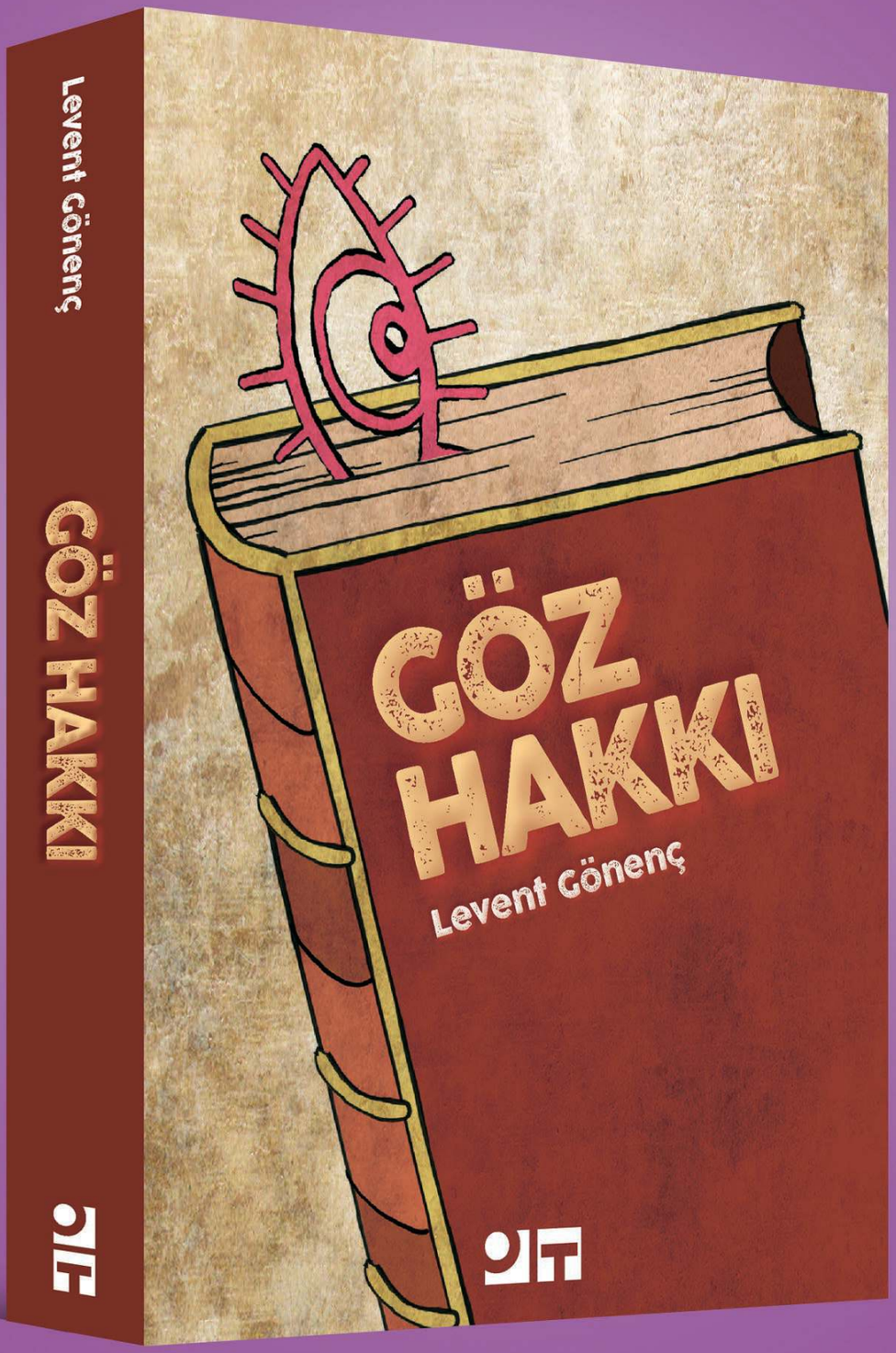

Kitapçılarda ve otdergi.com'da

ben sana mecburum

ben sana mecburum bilemezsin
adını mıh gibi aklımda tutuyorum
büyüdükçe büyüyor gözlerin
ben sana mecburum bilemezsin
içimi seninle ısıtıyorum

ağaçlar sonbahara hazırlanıyor
bu şehir o eski istanbul mudur
karanlıkta bulutlar parçalanıyor
sokak lambaları birden yanıyor
kaldırımlarda yağmur kokusu
ben sana mecburum sen yoksun

sevmek kimi zaman rezilce korkuludur
insan bir akşam üstü ansızın yorulur
tutsak ustura ağzında yaşamaktan
kimi zaman ellerini kırar tutkusu
birkaç hayat çıkarır yaşamasından
hangi kapıyı çalsa kimi zaman
arkasında yalnızlığın hınzır uğultusu

fatih'te yoksul bir gramofon çalıyor
eski zamanlardan bir cuma çalıyor
durup köşe başında deliksiz dinlesem
sana kullanılmamış bir gök getirsem
haftalar ellerimde ufalanıyor
ne yapsam ne tutsam nereye gitsem
ben sana mecburum sen yoksun

belki haziranda mavi benekli çocuksun
ah seni bilmiyor kimseler bilmiyor
bir şilep sızıyor ıssız gözlerinden
belki yeşilköy'de uçağa biniyorsun
bütün ıslanmışsın tüylerin ürperiyor
belki körsün kırılmışsın telaş içindesin
kötü rüzgâr saçlarını götürüyor

ne vakit bir yaşamak düşünsem
bu kurtlar sofrasında belki zor
ayıpsız fakat ellerimizi kirletmeden
ne vakit bir yaşamak düşünsem
sus deyip adınla başlıyorum
içim sıra kımıldıyor gizli denizlerin
hayır başka türlü olmayacak
ben sana mecburum bilemezsin

İllüstrasyon: Sezen Özyıldız